

DOM

Avsagt: 04.07.2008 i Hålogaland lagmannsrett,

Saksnr.: 08-056163AST-HALO

Dommer:

Lagdommer
Lagdommer
Lagdommer

Monica Hansen Nylund
Bjørnar Eirik Stokkan
Stig-Ole Haug

Meddommere:

Lærer/overformynder
Fysioterapeut
Konsulent

Vernepleier

Rolf Arild Bakkeslett
Johanne Aasen
Margit Kristine Killengreen
Myreng
Jan Torfinn Skavhaug

Siktet

xx

Advokat Trond
Pedersen Biti

Påtalemyndighet

Troms og Finnmark
statsadvokatembeter

Førstestatsadvokat
Lars Fause

DOM

Ved ikke vedtatt forelegg av 18. desember 2007 ble xx satt under tiltale ved Sis-Finnmárkkku diggegoddi – Indre Finnmark tingrett for overtredelse av:

Dyrevernloven § 31, jf § 9

for å ha avlivet dyr på en slik måte at det kom i fare for å lide unødvendig

Grunnlag:

Onsdag 21. september 2005 på formiddagen på Hatter i Kvalsund avlivet han et reinsdyr ved å stikke en rett kniv gjennom brystet og inn i hjertet på dyret. Reinsdyret var dermed ikke bevisstløs før kniven ble benyttet, og ble ved dette utsatt for unødig lidelse.

Sis-Finnmárkkku diggegoddi – Indre Finnmark tingrett avsa 3. mars 2008 dom med slik slutning:

xxx, født xx, frifinnes.

Dommen er avsagt under dissens, idet rettens leder stemte for domfellelse.

Påtalemyndigheten anket over bevisbedømmelsen og lovanvendelsen under skyldspørsmålet. Lagmannsretten besluttet 14. april 2008 å fremme anken.

Ankeforhandling ble holdt 23. juni 2008 i Tromsø. Tiltalte møtte og avga forklaring. Det ble ført to vitner og foretatt slik dokumentasjon som rettsboken viser. Som tolk møtte Odd Mattis Hætta.

Aktor la ned slik påstand:

xx, f. xx dømmes for en overtredelse av dyrevernloven § 31, jf. § 9 til en bot på 5.000 kroner, subsidiært fengsel i 10 dager.

Forsvarer la ned slik påstand:

Tiltalte frifinnes, subsidiært anses på mildeste måte.

Lagmannsretten bemerker:

Xx er pensjonist og har adresse i Kautokeino. Han har drevet med reindrift i hele sitt liv og deltar fortsatt i denne. Han mottar pensjon med ca 10 000 kroner pr. måned, har gjeld på ca 500 000 kroner og ingen formue. Han er gift, men har ingen forsørgerbyrde.

Følgende faktiske forhold beskrevet i tingrettens dom side 2 nest siste avsnitt flg. er uomstridt mellom partene og legges til grunn som bevist utover rimelig tvil også etter bevisførselen under ankeforhandlingen:

Bakgrunnen for utferdigelsen av forelegget er en anmeldelse fra Mattilsynet på bakgrunn av en henvendelse fra en dyrevernorganisasjon som hadde filmet tiltalte mens han avlivet rein. Tiltalte har erkjent de faktiske forhold, men erkjenner ikke straffeskyld.

På bakgrunn av bevis framført i retten, herunder DVD-film som viser avlivningen, sammenholdt med tiltaltes egen forklaring, legger retten til grunn at tiltalte etter å ha lagt reinsdyret i bakken på rygg, vred dens hode og nakke til siden, satte den ene foten bak reinsdyret i horn, slik at dyret ble holdt fast. Ved til sammen fire slag med hånden på en kniv ble denne slått inn i brystet på dyret. Kniven var en type som kalles "same-kniv". Tiltalte dro ut kniven av dyrets bryst etter ca. 25 sekunder. Ca. 30 sekunder etter dette stikker en annen person en kniv inn i nakken på dyret. Kniven er en mindre type kniv som ofte blir omtalt som "Mora-kniv". Etter ca. 1 minutt og 30 sekunder blir dyret på nytt stukket med kniv i nakken, denne gang av tiltalte. Tiltalte benyttet en "same-kniv". Etter nye 47 sekunder stikker tiltalte kniven inn i halsregionen på dyret og spretter opp halsen på dyret. Tiltalte har forklart at han gjorde dette for å knytte igjen spiserøret på reinen. Begge knivene som ble benyttet hadde rett knivblad.

Tiltaltes forklaring for lagmannsretten tilsvarer hans forklaring for tingretten, slik denne er gjengitt i tingrettens dom side 3 annet avsnitt flg., hvor det fremgår:

Tiltalte har forklart at dette er en avlivningsmetode som benyttes når reineiere slakter "niste-rein", dvs. rein til eget bruk. På samisk kalles slaktemåten for giettadit. Tiltalte lærte fra sin far at "niste-rein" skulle slaktes på denne måten. Han var 5-6 år da han lærte metoden, og han har utført slaktingen på denne måten siden den gang. Metoden er ifølge tiltalte en vanlig metode i siidaen i distriktet han tilhører. Dette har han sett med egne øyne. Tiltalte har forklart at man normalt ikke stikker kniven i nakken på reinen ved slakting av "niste-rein", men at dette ble gjort ved avlivningen av reinen som vises på DVD-filmen fordi tiltalte holdt på å lære opp en dreng. Når rein slaktes for salg brukes vanligvis "krum-kniv-metoden". Reinen stikkes da i nakken med krumkniven før den blodlates. Dersom noen etterspør slakting uten bruk av krumkniv, gjennomføres giettadit –slaktingen.

Tiltalte har forklart at slaktemetoden er en gammel og vanlig samisk slaktemetode. Før filmen ble tatt opp hadde tiltalte aldri tenkt på at det skulle være ulovlig å avlive rein på denne måten. Tiltalte er av den oppfatning at dyret dør i løpet av tre - fire sekunder når kniven er ren. Dyret lider ikke, og kjenner etter tiltaltes syn ikke smerte.

Grunnen til at dyret sparker med bena er at den later blodet. Metoden brukes fordi kjøttet blir bedre og man kan bedre nyttiggjøre seg blodet. Når kniven treffer hjertet vil blodet renne ut i buken og ikke i kjøttet. Dersom dyret blir bedøvet med krumkniv, eller slaktet på annen måte, vil ikke kjøttet bli like godt og blodet vil ikke bli samlet på samme måte. Det er etter tiltaltes oppfatning stor forskjell på blodmengden man får og kan nyttiggjøre seg ved de to avlivningsmetodene. Brukes krumkniv til å stikke i nakken først vil blodet bli pumpet ut i kjøttet og kvaliteten vil bli dårligere. Blodet vil også koagulere før det begynner å renne. Tiltalte forklarer at selve avlivningen går lettere når man bruker krumkniv, men kjøttet blir dårligere. Begge metodene er vanlige metoder ved avlivning av rein.

Ved gieltådit blir dyret ikke bedøvet før stikkingen, men tiltalte mener at det blir bevisstløs. Tiltalte forklarer at ordet "bedøve" og "bevisstløs" har to forskjellige betydninger på samisk. Tiltalte mener at dyret blir bevisstløs når kniven for eksempel treffer sidebein. Når dyret stikkes i nakken blir dyret også bevisstløs.

Tiltalte har forklart at han før han slår kniven inn i dyrets bryst gjennomfører et rituale. Ritualet foregår i hans tanker og består i at han velsigner dyret. Velsignelsen medfører etter tiltaltes oppfatning også at dyret ikke lider. Han opplever ikke at dyret lider og han mener at reinsdyret "sovner pent inn".

Lagmannsretten finner det bevist utover rimelig tvil at reinsdyret ved avlivningen kom i fare for å lide unødige, og at avlivningsmetoden er i strid med dyrevernloven § 9 første og annet ledd, om at tamrein skal "svævast før blodet vert tappa", dvs. gjøres bevisstløs. Likeledes at tiltalte handlet forsettlig med hensyn til handlingen og i det minste uaktsomt med hensyn til faren for unødige lidelse og det faktum at reinsdyret ikke var bevisstløst. Tiltalte satt oppå dyret og holdt det på denne måten nede, og han må ha registrert dets respirasjon og bevegelse. At han likevel mente dyret ble bevisstløs da kniven traff brystbenet eller at velsignelsen hadde en slik virkning, må i alle fall tillegges ham som uaktsomt. Tiltalte har ikke anført å ha vært i villfarelse om lovligheten av den aktuelle slaktingen, men lagmannsretten bemerker at en slik uansett ikke ville vært unnskyldelig.

Ved bevisbedømmelsen har lagmannsretten lagt vekt på forklaringen fra seniorrådgiver/veterinær Kalstad, sammenholdt med hva som vises på dvd-opptaket. Av dette kan det ses at reinen åpenbart ikke er bevisstløs før kniven stikkes inn i hjertet, og at den må holdes fast for ikke å komme seg løs. Bevegelsene vedvarer inntil kroppen faller helt til ro ved det andre nakkestikket, mer enn 2 minutter etter at kniven ble presset inn i buken. Man kan tydelig se at dyret hele denne tiden respirerer, blinker med øynene og reagerer på nakkestikkene. Som følge av det siste nakkestikket ble reinen lammet, men basert på Kalstads forklaring kan det ikke utelukkes at dyret var ved bevissthet også etter den tid. Lagmannsretten legger til grunn at det ikke bare var en fare for lidelse, men at

dyret faktisk ble påført lidelser som følge av at det ikke var bevisstløs før blodlatingen startet.

Den lidelse dyret ble utsatt for fremstår som unødig, idet det finnes alternative avlivningsmetoder for slakting utenfor slakteri, som umiddelbart fører til bevisstløshet. Dette vil blant annet skje ved bruk av krumkniv, som stikkes inn i dyrets nakke og treffer de deler i hjernen som medfører bevisstløshet. Tiltalte hadde en slik kniv og var kyndig i bruken av denne, men valgte *giettâdit* utelukkende for å få bedre kvalitet på kjøttet og bedre mulighet til å nyttiggjøre seg blodet. Det vises også til den avlivningsmetode som er omhandlet i Rt-2006-957 avsnitt (16).

Tiltalte har subsidiært gjort gjeldende at straffeloven § 1 annet ledd, sammenholdt med ILO-konvensjon nr. 169 art. 8 nr. 1 og 2 i dette tilfellet må lede til en innskrenkende tolkning av dyrevernloven § 9, slik at den aktuelle slaktemetoden likevel må anses lovlig. På bakgrunn av bevisførselen legger lagmannsretten til grunn at *giettâdit*-slakting er en metode som i lang tid har vært benyttet i flere samiske reinsdriftsmiljøer ved uttak av rein til eget bruk. Metoden ble ansett som særlig praktisk i de tider man ikke hadde motoriserte transportmidler innenfor reindriften, men benyttes likevel også i dag. På den annen side synes det klart at denne type slakting ikke har vært utført i nærvær av kontrollører fra Mattilsynet, og at flere innenfor næringen har vært klar over dens lovstridighet.

Lagmannsretten finner at sedvanen strider mot de grunnleggende hensyn som dyrevernloven § 9 jf. § 2, bygger på, og at den etter en helhetlig interesseavveining ikke har slik kvalitet at den etter ILO-konvensjonen art. 8 nr. 1 eller 2 kan anses lovlig. Det vises til

Rt-2001-1116, Rt-2006-957 avsnitt (19), Smith i JV-2004-137 og Skoghøy ”Menneskerettigheter og urbefolkning”, Skriftserie nr. 12, IRV, UIT, side 14.

Dyrevernloven må antas å være i tråd med våre internasjonale forpliktelser, og bestemmelsen om avlivning av tamrein i § 9 annet ledd har adresse til tradisjonell samisk næringsutøvelse. De hensyn bestemmelsen hviler på må anses å være vel forenlig med reindriftsutøvernes generelle syn på dyrevern. Samenes behov for slakting utenfor slakteri er ivare tatt blant annet ved tillatelse til bruk av krumkniv, som også er en samisk sedvane som ivaretar deres praktiske behov. Den begrunnelse som anføres for heller å benytte *giettâdit*-slakting, kan ikke gis forrang i konkurranse med grunnleggende dyrevern hensyn.

Konklusjonen blir at tiltalte dømmes for overtredelse av dyrevernloven § 31, jf. § 9.

Straffen kan passende settes til bot på 5 000 kroner, subsidiært fengsel i 10 dager.

Dommen er enstemmig.

SLUTNING

Xx, født xx, dømmes for overtredelse av dyrevernløven
§ 31, jf. § 9, til en bot på 5 000 – femtusen – kroner, subsidiært fengsel i 10 – ti – dager.

Monica Hansen Nylund

Bjørnar Eirik Stokkan

Stig-Ole Haug

Rolf Arild Bakkeslett

Johanne Aasen

Margit Kristine Killengreen Myreng

Jan Torfinn Skavhaug

Rettledning til domfelte i lagmannsretten vedlegges.